

литики в значительной мере определяется уровнем налоговой культуры, факторами формирования которой является состояние правового поля и правовое сознание граждан, уровень фискальной нагрузки и облагаемая налогом база, и именно на этих проблемах предлагается в дальнейшем акцентировать внимание.

Ключевые слова: налоги, налоговая система, функции налогов, социально-экономическая природа налогов, виды налогов, налоговая политика.

Turiansky Yu.I. Taxes as public economic category, their functions and kinds

Socio-economic nature of taxes is reflected, their functions are selected and the features of realization of each of them are exposed. Classification of taxes according to different signs is conducted. The role and value of every kind in the modern terms of the mixed economy are determined. The factors influencing the efficiency of state tax policy realization are outlined. It is marked that potential of fiscal policy is to a great extent determined by the level of tax culture, and such factors as the state of the legal field and legal consciousness of citizens, level of the fiscal loading and taxable tax base are all principal ones. These problems are suggested to devote attention in future.

Keywords: taxes, tax system, functions of taxes, socio-economic nature of taxes, types of taxes, tax policy.

УДК 336.71

Проф. Н.С. Прокопенко, д-р екон. наук; доц. М.І. Вихлюк, канд. екон. наук – ПВНЗ "Європейський університет", м. Київ

СКЛАДОВІ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено сутність банківської безпеки, яка полягає у тому, що безпека банку передусім виступає якісною його характеристикою і характеризує його стан як такий, за якого відсутні небезпеки. Водночас, безпека, як саме поняття, існує лише у зв'язку з певним його проявом, сферою інтересів, діяльністю тощо. Також зазначено, що фінансова безпека банку є складовою його економічної безпеки. Під фінансовою безпекою банківських установ запропоновано розуміти стан захищеності життєво важливих інтересів банку від різноманітних внутрішніх і зовнішніх загроз, який гарантує найбільш ефективне використання фінансових ресурсів для забезпечення стійкого функціонування та розвитку банку. Поряд із цим означено мету безпеки банківської діяльності, розглянуто погляди вчених на визначення: "економічна безпека банку" та "фінансова безпека банку", описано складові економічної безпеки банку, опрацьовано фактори, які обумовлюють особливу роль економічної безпеки в системі заходів безпеки діяльності банку, відображено, що виступає критерієм оцінки системи економічної безпеки банку.

Ключові слова: безпека банку, економічна безпека банку, фінансова безпека банку, чинники, що впливають на безпеку банків, банківська діяльність.

На показники діяльності банківських установ досить швидко впливають зміни політичної, економічної та соціальної ситуації в державі. Це призводить до створення ризиків і загроз функціонування банків, що позначається на зниженні конкурентоспроможності, ліквідності, фінансових втратах банків. З метою якома більшого знівелювання впливу негативних чинників доцільно розглянути складові банківської безпеки, її характеристики.

Метою роботи є висвітлення результатів дослідження вітчизняної банківської безпеки, мінімізація ризиків і загроз діяльності банків для окреслення резервів збільшення ефективності банківської діяльності.

Проблемою забезпечення економічної та фінансової безпеки банків опікувались та опікуються значна частина вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, серед них: О. Барановський, З. Васильченко, П. Гайдуцький, В. Геєць, М. Зубок, Є. Позднішев, В. Гамза, В. Сенчагов, І. Ткачук, В. Ярочкін та багато інших.

Досить різні підходи вчених до визначення сутності банківської безпеки, але кожен із цих підходів заслуговує на увагу, незважаючи на певну суперечність. Також досить часто ототожнюються поняття економічної і фінансової безпеки. Проте часто фінансову безпеку розглядають як складову економічної безпеки, прикладом можуть слугувати праці М.М. Єрмошенка, Д.А. Артеменка, П.І. Мунтіяна, Є.О. Олейнікова та ін.

Узагальнення поглядів вчених на визначення сутності безпеки банківської діяльності наведено в таблиці.

Табл. Узагальнення поглядів на визначення сутності складових безпеки банківської діяльності

Автор	Суть
Економічна безпека банківської діяльності	
О.А. Кириченко	сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційних банків дії чи обставини, попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони нездатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банківської системи, збереженню й відтворенню її майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банками статутних цілей [1, с. 89]
К.Р. Тагірбеков	це його здатність протистояти деструктивним діям на фінансовому ринку і забезпечити виживання в конкурентній боротьбі банківського бізнесу [2, с. 23]
В.І. Соловьов	стан, за якого забезпечується стабільність його функціонування, фінансова рівновага і регулярне одержання прибутку, можливість виконання поставлених цілей і завдань, здатність до дальшого розвитку й удосконалення [3, с. 175]
С.В. Васильчак	стан, за якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності банку, гарантований захист його ресурсів, здатність адекватно і без істотних втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації [4, с. 289]
О.А. Бочаров	стан економіки кредитної організації (банку), необхідний і достатній для реалізації цільової функції, самостійного, стійкого і прогресивного розвитку, збереження стабільності за внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів [5, с. 15]
С.М. Яременко	стан, за якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності банку, гарантований захист його ресурсів, здатність адекватно і без істотних втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації [6, с. 140]
Л.М. Стрельбицька	здатність протистояти деструктивним змінам на фінансовому ринку і забезпечити виживання в конкурентній боротьбі банківського бізнесу [7, с. 130]
Фінансова безпека банківської діяльності	
П.А. Герасимов	фінансова безпека банку визначається: стабільністю і стійкістю фінансового стану банку, ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності, рівнем контролю за зовнішніми та внутрішніми ризиками, рівнем достатності капіталу та ступенем захищеності інтересів акціонерів [8, с. 23]
Д.А. Артеменка	комплекс заходів із досягнення максимально можливої платоспроможності та стійкості комерційного банку, ліквідності його балансу, ефективної структури капіталу й найприбутковіших напрямів його вкладень, що одержується шляхом чіткого стратегічного та тактичного планування, аналізу та запобігання загрозам фінансового характеру [9]
О.І. Хитрін	визначає фінансову безпеку банку як динамічний стан, при якому банк: юридично і технічно здатний виконувати та реально виконує властиві йому функції; забезпечує стійкий захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, суб'єктів господарювання, суспільства та держави від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз; володіє потенціалом як для кількісного, так і для якісного зростання і має в своєму розпорядженні механізми для реалізації цього потенціалу [10]

Є.О. Олейнікова	стан найефективнішого використання корпоративних ресурсів банку, який відображається через найкращі значення фінансових показників прибутковості та рентабельності, якості управління та використання основних та оборотних коштів банку, структури його капіталу, норми дивідендних виплат по цінним паперам банку, а також курсовій вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансового стану банку і перспектив його технологічного та фінансового розвитку [11]
І.О. Барановський	сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банком статутних цілей; стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує [12]. Із наведеного визначення видно, що автор пов'язує фінансову безпеку з фінансовою стійкістю.

Так, більшість авторів схиляється до думки, що економічна безпека банківських установ – це стан, при якому організація безпеки спрямована на максимальне запобігання настанню ризиків та загроз з метою забезпечення стійкого функціонування банків, ефективного використання ресурсів.

Досягнути високого рівня економічної безпеки банку можливо за умови організації роботи банківських установ, що полягає у забезпеченні стабільності й ефективності функціонування її складових: фінансова, інформаційна, техніко-технологічна та правова.

На показники діяльності банків, як уже зазначалося, впливають зміни, що відбуваються у навколишньому середовищі не тільки на рівні держави, але і на рівні міжнародної торгівлі та світового бізнесу.

Довготривала історія розвитку банківської діяльності вчить необхідності адекватно і миттєво реагувати на зміни. Зовнішні фактори – це ті фактори, що впливають на банківську діяльність із-зовні, і вони можуть буди як сприятливі для ефективного функціонування банку, так і нищівними. Для виявлення і врахування їх впливу зовнішні чинники поділяють на дві групи: фактори безпосереднього впливу і фактори опосередкованого впливу.

Під час вирішення проблем безпеки банку необхідно враховувати як зовнішні, так і внутрішні фактори впливу на їх діяльність. Стан середовища і чинники впливу на розвиток банківської діяльності потрібно максимально враховувати під час розроблення завдань, які постають перед банком на кожному етапі його розвитку.

Зовнішні і внутрішні чинники обумовлюють особливу роль економічної безпеки. У системі заходів безпеки діяльності банку представлено:

По-перше, необхідність і важливість економічної безпеки впливає з наявної різноманітності інтересів суб'єктів ринку банківських послуг. Прагнення до збільшення прибутків суб'єктів ринку посилює конкурентну боротьбу, а остання, своєю чергою, завжди перебувала в площині економічної безпеки.

По-друге, обмеженість фінансових ресурсів банків та джерел їх створення потребує від них розроблення досить ефективних технологій банківського виробництва, застосування економічних інструментів підтримання ліквідності

та конкурентоспроможності банків на необхідному рівні, якісного використання їх ресурсної бази.

По-третє, нестабільна економічна ситуація, досить несподівані й різкі її зміни обумовлюють готовність банку до роботи в майже кризових умовах, із досить високим ступенем ризику, іноді на межі втрати своєї ліквідності. Усе це потребує від банків вироблення адекватної економічної політики, економічної поведінки на ринку банківських послуг, поєднання принципів раціональності й прийняттого ризику під час вкладання коштів.

По-четверте, зростання економічної злочинності, насамперед у кредитно-фінансовій сфері, ставить банківську діяльність у ряд досить ризикованих і цим самим зумовлює високу відповідальність банків перед своїми клієнтами, вкладниками й акціонерами [13, с. 73-74]. З огляду на це, усі заходи безпеки спрямовуються і концентруються якраз навколо економічної безпеки, що й обумовлює її місце у системі безпеки банківської діяльності.

Звідси, схиляємося до думки, що економічна безпека банку є широке поняття і фінансова безпека є її складовою. У концепції економічної безпеки України, розробленій Інститутом економічного прогнозування при Національній академії наук України, під фінансовою безпекою розуміють захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин [14, с. 56]. Зважаючи на досить мінливе економічне середовище, з'явилися публікації, в яких досить широко висвітлюються негативні фактори економічної безпеки банківської системи, тому необхідно здійснювати превентивні заходи для їх зневілювання.

Головна мета фінансової безпеки банку за О.І. Хитріним – це усунення можливостей заподіяння шкоди банку або упущення ним вигоди, забезпечення його сталого та максимального ефективного функціонування нині та накопичення достатнього потенціалу розвитку і зростання в майбутньому, якісна реалізація операцій і угод [15].

На думку С.М. Побережного, ключовими характеристиками фінансової безпеки банків є: забезпечення рівноважного і сталого фінансового стану банку; сприяння ефективній діяльності банку; дозволяти на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності банку; нейтралізувати кризи і запобігати банкрутствам [16, с. 11].

Сутність фінансової складової безпеки банківської діяльності, на думку Д.А. Артеменка [9], полягає в забезпеченні організаційно-управлінських, режимних, технічних і профілактичних заходів, що гарантують якісний захист прав і інтересів комерційного банку, зростання статутного капіталу, підвищення ліквідності активів, забезпечення зворотності кредитів, схоронність фінансових і матеріальних цінностей. Метою фінансової складової є збільшення маси отриманого прибутку, прискорення оборотності капіталу, зростання курсової вартості цінних паперів комерційного банку. Отож, Д.А. Артеменко розглядає фінансову безпеку банків як комплекс заходів, водночас більшість дослідників роблять висновки, що безпека – це все-таки певний стан.

На наш погляд, окреслюючи поняття "фінансова безпека", варто розпочати з розуміння сутності безпеки. В. Даль зазначав, що безпека – це стан або

властивість, яким характеризується певний об'єкт. Ф. Брокгауз та І. Єфрон писали, що безпека долається усуненням небезпеки. Звідси випливає, що і безпека і небезпека – це характеристики якісного стану певного об'єкта, які протилежні за своїм значенням і характеризують різні рівні його якості. Тобто безпека банку передусім виступає якісною його характеристикою і характеризує його стан як такий, за якого відсутні небезпеки. Водночас, безпека як саме поняття існує лише з огляду на певний його прояв, сферу інтересів, діяльність тощо. Тоді поняття "фінансова безпека банку" має характеризувати якість його фінансового стану з позиції небезпеки та загрози. Звідси, під фінансовою безпекою банківських установ пропонуємо розуміти стан захищеності життєво важливих інтересів банку від різноманітних внутрішніх і зовнішніх загроз, який гарантує найбільш ефективне використання фінансових ресурсів для забезпечення стійкого функціонування та розвитку банку. Звісно, безпека банківської системи країни обумовлена фінансовою стабільністю окремо взятих банківських установ. За визначенням вчених Т. Муляр та А. Мойсієнко [17, с. 41], "безпека банківської системи – це спроможність банківської системи стабільно і надійно забезпечувати фінансову самостійність держави, ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку і обслуговування фінансових зобов'язань".

На рисунку схематично представлено складові безпеки банківської діяльності.

Рис. Складові безпеки банківської діяльності (авторська розробка)

Цілеспрямована діяльність банків з одержання системного підходу (застосування зазначених заходів у взаємозв'язку з метою недопущення збитків від

кожної конкретної кредитної операції) захисту кредитних операцій дасть їм змогу не тільки мінімізувати кредитні ризики, а й істотно поліпшити їхню кредитну діяльність.

Водночас дослідження показали, що складниками економічної безпеки банків є не тільки безпека матеріальних та фінансових ресурсів, а й такі, як інформаційна та кадрова безпека, котрі також істотно впливають на стабільність і розвиток банків. Своєю чергою, інформаційна безпека пов'язана з формуванням інформаційного ресурсу банків, його гарантованим захистом, а також протидією інформаційно-психологічному впливу. Кадрова ж безпека спрямована на виконання можливості формування загрози банку від власного персоналу та створення умов ефективного його використання в діяльності банків.

Висновки. Отже, складові банківської безпеки повинні створити умови для надійного і ефективного функціонування банківських установ, недопущення або своєчасного виявлення загроз фінансовим, матеріальним та інформаційним ресурсам банку. Показниками ефективної безпеки банку є сталий розвиток у банківської установи згідно з плановими завданнями. Також важливою умовою є ефективне функціонування складових банківської системи в комплексі. Поряд із цим є конструктивна участь усіх підрозділів банку, всіх співробітників у вирішенні питань захисту.

Література

1. Кириченко О.А. Сучасна банківська установа: організація управління та фінансів: монографія / О.А. Кириченко, І.М. Грищенко, М.П. Денисенко, А.П. Гречан, С.А. Єрохін, С.М. Лаптев; Ун-т економіки та права "Крок", Київ: нац. ун-т технологій та дизайну, Ін-т вищ. освіти АПН України. – К.: Вид-во ХНУ; Хмельницький, 2009. – 547 с.
2. Тагирбеков К.Р. Основы банковской деятельности / К.Р. Тагирбеков. – М.: Изд-во "Ось-89", 2003. – 446 с.
3. Соловйов В.І. Банківська безпека України: вдосконалення методики оцінки / В.І. Соловйов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 1 (17). – С. 171-176.
4. Васильчак С.В. Економічна безпека банків та методи її забезпечення / С.В. Васильчак, Р.Ю. Моцьо // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.12. – С. 287-293.
5. Бочаров О.А. Формирование основ экономической безопасности в банковской деятельности: дис. ... канд. экон. наук / О.А. Бочаров. – М., 2003. – 20 с.
6. Яременко С.М. Економічна безпека банків та способи її забезпечення / С.М. Яременко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/foa/2009_13/13_18.pdf С. 136-145
7. Стрельбицька Л.М. Банківське безпекознавство: навч. посібн. / Л.М. Стрельбицька, М.П. Стрельбицький, В.К. Гіжевський; Нац. акад. СБУ, Унів. економіки та права "КРОК". – К.: Вид-во "Кондор", 2007. – 602 с.
8. Герасимов П.А. Экономическая безопасность банка: концептуальный подход / П.А. Герасимов // Банковские услуги. – 2006. – № 4. – С. 20-30.
9. Артеменко Д.А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение, кредит" / Д.А. Артеменко. – Ростов-на-Дону, 1999. – 19 с.
10. Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків / О.І. Хитрін // Фінанси України: журнал. – 2004. – № 11. – С. 118-124.
11. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е.О. Олейникова. – К.: Вид-во "Молодь", 2001. – 680 с.
12. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру / О.І. Барановський // Економіка і прогнозування: наук.-аналіт. журнал. – 2006. – № 1. – С. 7-25.

13. Зубок М.І. Безпека банківської діяльності : навч.-метод. посібн. [для самост. вивч. дисц.] / М.І. Зубок. – К. : Вид-во КНЕУ, 2003. – 156 с.
14. Аналіз діяльності комерційного банку : навч. посібн. / за ред. А.М. Герасимовича, Ф.Ф. Бутинця. – Житомир : Вид-во "Рута", 2006. – 599 с.
15. Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків / О.І. Хитрін // Фінанси України : журнал. – 2004. – № 11. – С. 118-124.
16. Побережний С.М. Організація діяльності підрозділів банківської безпеки в сучасному комерційному банку / С.М. Побережний. – Суми : ВВП "Мрія-1"ЛТД, 2004. – 54 с.
17. Александрова М.М. Развитие финансов в условиях открытой экономики : монография / М.М. Александрова, Н.Г. Виговська та ін.; за ред. проф. О.М. Петрука. – Житомир, 2012. – 416 с.

Прокопенко Н.С., Выкрук М.І. Составные безопасности банковской деятельности

Исследована суть банковской безопасности, которая состоит в том, что безопасность банка, прежде всего, выступает качественной характеристикой и освещает его состояние как такое, при котором отсутствует опасность. В тоже время, безопасность, как понятие, существует только в связи с определенным его проявлением, сферой интересов, деятельность и т. п. Также аргументировано, что финансовая безопасность выступает составной экономической безопасности. Под финансовой безопасностью банковских учреждений следует понимать состояние защищенности жизненно важных интересов банка от всевозможных внутренних и внешних угроз, и которая гарантирует наиболее эффективное использование финансовых ресурсов для обеспечения функционирования и развития банка. При этом очерчена цель безопасности банковской деятельности, рассмотрены взгляды ученых на определение "экономическая безопасность банков" и "финансовая безопасность банков", определены составные экономической безопасности банка, проработаны факторы, которые обуславливают особую роль экономической безопасности в системе мероприятий безопасности банка, отображено, что выступает критерием оценки системы экономической безопасности банка.

Ключевые слова: безопасность банка, экономическая безопасность банка, финансовая безопасность банка, факторы, что влияют на безопасность банка, банковская деятельность.

Prokopenko N.S., Vykluk M.I. The Components of the Banking Activity Security

The essence of the banking security is embodied. Bank security is primarily highlighted to perform the qualitative characteristics and describe bank condition as the one causing no danger. At the same time security as a concept existing only in connection with certainty of its manifestation, an area of interest, activities, etc. The financial security is argued to be a component of the economic security. The essence of the financial security of banking institutions should be understood as the state of protection of bank vital interests from various internal and external threats. The financial security ensures the most efficient use of financial resources for the operation and development of the bank. The objective of the banking activity security has been outlined. Scientists' views concerning the definition of "economic security of banks " and " financial security of banks" have been considered. The components of the bank economic security have been defined. The factors that determine the specific role of the economic security in the system of the bank security have been worked out. The criterions of the bank economic security system evaluation are also established.

Keywords: bank security, economic bank security, financial bank security, factors influencing the bank security, banking activity.

5. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГАЛУЗІ

УДК 004.023

Проф. В.С. Рогоза, д-р техн. наук;

аспир. А.А. Сергеев-Горчинский – НТУУ "Киевский Политехнический Институт", УНК "Институт прикладного системного анализа"

СРАВНЕНИЕ СТОХАСТИЧЕСКИХ АЛГОРИТМОВ ДЛЯ РАСЧЕТА ПОРЯДКА ФИЛЬТРА НИЖНИХ ЧАСТОТ

Проведено сравнение стохастических алгоритмов (роя частиц, эмуляции отжига и генетического алгоритма) применительно к задаче адаптивного расчета порядка фильтра нижних частот. Данные, для которых производилась фильтрация, были получены с датчика (акселерометра) при помощи реализованного программного пакета для регистрации движений человека во время ходьбы. Сделан вывод, что поскольку задача оптимальных параметров фильтрации для каждого конкретного случая представляется невозможным, необходимо наличие системы, способной обучаться в процессе ходьбы (поиск оптимальных параметров фильтрации для различных типов движения, кластеризация движений и запоминания их параметров). Для осуществления адаптивной фильтрации и сравнения стохастических алгоритмов была реализована математическая библиотека.

Ключевые слова: фильтр, оптимизация, эмуляция отжига, рой частиц, генетический отбор.

Введение. Применение современных информационных технологий при разработке медицинских устройств позволяет существенно расширить область применимости последних, повысить точность анализа данных о пациенте и таким образом улучшить достоверность выводов о состоянии его здоровья и улучшить эффективность предлагаемых профилактических и лечебных средств [1]. В ряде диагностических систем используются датчики (акселерометры), регистрирующие ускорения движения частей тела человека. С помощью акселерометров фиксируются также экстремальные ситуации, такие как падение для пожилых людей [2], чрезмерная активность для людей с нарушением концентрации сахара в крови [3], резкие изменения положения тела, нежелательные для людей с повышенным артериальным давлением и т.д.

Важным в таких задачах является точное определение ускорения тела, поскольку от этого зависит, насколько правильный будет прогноз состояния человека, и следовательно, насколько своевременны и правильны будут принятые необходимые профилактические меры и лечение. К сожалению, на точность данных, передаваемых от акселерометров на последующие устройства, негативное влияние оказывают различного рода магнитные, электрические и механические помехи.

Обычной реакцией датчиков на помехи является формирование случайных кратковременных электрических импульсов различной амплитуды и длительности. Для уменьшения влияния помех применяют фильтры. Поскольку частота случайных импульсов находится в диапазоне верхних частот, для выделения полезного сигнала в исходных данных целесообразно применить фильтр нижних частот (ФНЧ).